

#fanoebybike

Temarute: DK Verdensarv Vadehavet (42 km)

Denne cykeltur fører dig hele øen rundt til nogle af de mest markante naturtyper.

Vadehavet er et af verdens største tidevands-områder med uerstattelige naturværdier og unikke landskaber. Derfor er Vadehavet af UNESCO udpeget som Verdensarv til glæde for nuværende og fremtidige generationer.

Udarbejdet med støtte fra Erhvervsstyrelsens Landdistriktspulje.

VISIT FANØ
vesterhav · vadehav

Fanø Turistbureau / Markedsføring Fanø
Skolevej 5
Tlf +45 7026 4200 • mail@visitfanoe.dk
www.visitfanoe.dk

10.000 arter finder levesteder i det lave vand, på vadefladerne, på strandene, i klitterne og i marsken. Fra encellede organismer, planter og svampe til insekter, fugle, fisk og pattedyr.

Vadehavet deles mellem Danmark, Tyskland og Holland og kan huse over 6 millioner fugle samtidig. Hen over et år raster over 10 millioner fugle i området.

Kun få andre steder på jorden findes et så stort og sammenhængende økosystem, hvor naturkræfterne får lov at råde. Tidevandet, stormfloderne og vinden flytter konstant rundt på enorme mængder sand og skaber et evigt foranderligt landskab.

Færgeturen til Fanø udgør den perfekte introduktion til Vadehavet. Så snart man er ude af havnebassinet i Esbjerg, er man midt i verdensarvsområdet, og naturoplevelsen kan begynde. Mod nord kigger man op mod Ho Bugt og den lille ubeboede ø, Langli. Fra færgen kan man opleve både sæler og nogle af de mange trækfugle, der har fløjet tusindvis af kilometer for at mellemlande i Vadehavet. Om sommeren ses især ternerne fra færgen. Havterne flyver rekordlangt hvert år. Op mod 70.000 km.

1. Næs Søjord

Man behøver ikke bevæge sig langt ud i et ufremkommeligt terræn for at opleve et stykke Verdensarv. Fra kajkanten i Nordby ser man lige ud over den. Tidevandet oversvømmer og tørlægger med få timers mellemrum bugten ud for byen, og områdets navn siger det hele. Søjorden, kaldes dette stykke af Vadehavet i folkemunde, og det kan netop betragtes som værende både hav og land.

Den højeste del af Næs Søjord, en lille sandbanke tæt ved kajen, forbliver ofte tør, selv ved højvande. Her samles sæler, terner og nogle af de mange vadefugle, der er på vej fra Arktis til Afrika eller den anden vej. Landskabets foranderlighed og forekomsten af både store havpattedyr og trækfugle i tusindvis er netop det, verdensarvsudpegningen sætter fokus på. Fra havnen i Nordby kan man betragte det hele fra første række.

2. Nørby Enge

Cykelvejledning:

Fra havnen i Nordby cykler du med cykelstien i sydlig retning. Efter 1,3 km krydses Strandvejen og du fortsætter mod syd ad Gl. Postvej, som fortsætter i en cykelsti. Efter yderligere 700 m passeres Fanø Fiskesø. Her krydser du hovedvejen og der fører en sti til toppen af diget. Herfra er der en fin udsigt over Nørby Enge.

Naturbeskrivelse:

Fra lystbådehavnen i Nordby strækker sig en lavvandet bugt mod syd, hvor vandet næsten altid er roligt. Her på østsiden af Fanø er der læ for vestenvinden, og selvom tidevandet resulterer i en konstant strøm, kan selv meget finkornet materiale, det såkaldte slik, nå at synke til bunds. Slikket aflejres på havbunden, der dermed bliver mudret og blød. Sådant en slikvade indeholder et stort antal bunddyr og tiltrækker derfor mange fugle ved lavvande.

Nogle arter af fugle ser man omvendt næsten kun på øens vestside, hvor vaderne indeholder mere sand, er hårdere og indeholder færre og andre bunddyr. På trods af, at Vadehavet ved første øjekast ser "ensformigt" ud, er variationen stor i det samlede økosystem.

3. Halen & Skideneng

Cykelvejledning:

Tilbage på cykelstien fortsætter du mod syd 1 km til det næste vejkryds. Her fortsættes mod øst ad Klingebjergvej. Efter 1,7 km deler vejen sig i to. Du cykler videre ad Halevejen 2,5 km til vejen slutter.

Naturbeskrivelse:

Det ældste Fanø findes på øens østkyst i det område, vi i dag kalder Halen. Herfra er øen vokset mod vest, i takt med at havet har aflejret sandrevler, der til sidst er vokset sammen og har dannet en egentlig ø. Øens østkyst har ingen bred sandstrand som den ude mod vest. Sandet når populært sagt ikke ind bag øen med tidevandet. Det gør

kun det mere finkornede og lettere materiale, som vi kalder slik. Ved gentagne oversvømmelser og deraf følgende aflejring af slik hæves havbunden langsomt, og en stribe af marsk dannes langs kysten. Marsken er frodig, fordi slikket indeholder rester af organisk materiale. Derfor findes den bedste landbrugsjord på Fanø på øens østkant.

4. Sønderho Gl. fugle Køje

Cykelvejledning:

Du cykler tilbage ad Halevejen til Klingebjergvej. Her drejer du til venstre. Efter 1,2 km starter en natursti mod syd. Stien går gennem klitplantagen og munder efter 3,7 km ud i Albuevej. Her fortsætter du mod vest til Postvejen. Her cykler du på cykelstien mod syd 2,1 km til parkeringspladsen, hvor stien til Sønderho Gl. Fuglekøje starter. Stil cyklen og gå de 800 m til fuglekøjen.

Naturbeskrivelse:

En fuglekøje er en dam med en række kanaler, som tidligere blev brugt til fangst af vildænder. Der var oprindeligt tre fuglekøjer på Fanø, men i 1931 blev det forbudt at fange ænder på denne måde. Senere er de blevet brugt til ringmærkning af fugle. Sønderho Gl. Fuglekøje er renoveret, så man kan se hvordan den har fungeret. Der er et lille hus, der fortæller om nogle af de fuglearter, man kan se i dette område. I den østlige ende er der et fugletårn, så man kan betragte naturen og fuglelivet i Albuebugten. Sønderho Gl. Fuglekøje er åben hele året, og der er gratis adgang. Husk at lukke porten efter dig.

5. Fanøs sydspids

Cykelvejledning:

Tilbage ved parkeringspladsen cykler du 4,4 km mod syd til Sønderho. Ved Sønderho kirke fortsætter du ad Kåvervej 600 m, hvorefter du drejer til højre ad Hønevejen. For enden af Hønevejen stiller du cyklen og går til fods til sydspidsen af øen.

Naturbeskrivelse:

Ved Fanøs sydspids støder mange af de typiske landskabselementer

fra Vadehavet sammen i en smuk mosaik. Klit, strand, marsk, slikvade og sandvade grænser op mod hinanden. Intet andet sted i det danske Vadehav modtager i disse år så meget materiale fra havet som Keldsand, den store marskslette ud for Sønderho. Hvad der for 200 år siden var en åben bugt syd for Sønderho er i dag en frodig strandeng. Sydspidsen kaldes Hønen. Ind gennem landskabet løber tidevandsrenden Galgedyb, der over tid har ændret forløb adskillige gange. I efteråret samles over 100.000 fugle på Keldsand ved højvande. De store sværme af fugle kan ofte ses fra diget.

6. Galgerev

Cykelvejledning:

Du cykler samme vej tilbage til kirken. Her drejer du til venstre og fortsætter ad Sønderho Strandvej til den ender på stranden efter 3 km.

Naturbeskrivelse:

Ved lavvande kan man fra Sønderho Strand vandre ud over vaderne. Blot få hundrede meter fra stranden får man et indtryk af, hvilket storslået amfibisk landskab Fanø er en del af. Man fornemmer, at Fanø er dannet som en dynamisk sandbanke, opbygget af havet og til stadighed underlagt det samme havs formende kræfter.

Vaden ud for Sønderho Strand er bygget op af relativ store sandkorn, der betyder, at man kan gå hen over den uden at synke i. Fra Sønderho Strand kan man i sydlig retning skimte en smal stribe sand i horisonten. Her ligger ofte grupper af sæler, både gråsæler og spættede sæler. Flest er der i sensommeren, når de spættede sæler fælder pelsen og søger på land. Færdsel er på eget ansvar og bør kun foregå med kendskab til tidevandet og vejrudsigten. I sommerhalvåret arrangeres ofte guidede vadevandring til sælerne.

7. Klitlavningerne ved Pælebjerg

Cykelvejledning:

Du cykler mod nord langs stranden 5,1 km til du møder et skilt,

der viser mod øst til Pælebjerg. Her fortætter du ad stien 500 m til Pælebjerg og den lille sø.

Naturbeskrivelse:

Den høje klit ved navn Pælebjerg er en del af den lange og markante klitrække, der løber fra nord til syd langs øens vestkyst. Tidligere har disse klitter dannet front mod havet, men i dag ligger de i anden eller tredje række, da havet har fragtet stadig mere sand ind på øen fra vest. Fra Pælebjerg kan man se, hvordan en typisk vadehavs ø udvikles. Imellem klitrækkerne opstår våde lavninger, hvor et særligt dyre- og planteliv trives. Neden for Pælebjerg er lavningerne dækket af tagrør, der giver beskyttelse og skjul til rødbrum, rørhøg og en række småfugle. Rødbrummen høres mere, end den ses. Den lyder, som når man puster i en stor flaske. Rørhøgene ses til gengæld ofte kredse neden for Pælebjerg.

8. Søren Jessens Sand

Cykelvejledning:

Du cykler tilbage til stranden og derefter mod nord 5,5 km til Fanø Bad.

Naturbeskrivelse:

Nord for Fanø Bad kan vi opleve et ganske ungt klitlandskab, opstået i de første år efter år 2000. Det enorme Søren Jessens Sand udgør et nærmest uudtømmeligt depot, hvorfra vinden fragter sand ind til klitterne, som hårdføre planter kan etablere sig i. Tidligere plantede man langs hele den jyske vestkyst græsser ud i klitterne for at holde på sandet eller ligefrem fremme klitdannelsen og fikser dem. Hvis alle klitter fra menneskehånd er tilgroede og stabile, har det dog negative konsekvenser for den biologiske mangfoldighed, da det særlige dyre- og planteliv i klitterne behøver den naturlige dynamik for at trives. De nye klitter, der påvirkes og nogle gange nedbrydes af naturens kræfter, er derfor naturhistorisk særdeles interessante og indeholder et væld af arter.

Mellem Vadehavets øer strømmer tidevandet ind og ud ad store, brede render, de såkaldte dyb. Her er strømmen altid stærk, hvilket afholder øerne fra at vokse sammen. Når tidevandet stiger, flyttes 40.000 kubikmeter vand ind gennem de fire dyb i det danske Vadehav, i sekundet vel at mærke. Grådyb mellem Fanø og Skallingen er et af disse fire dyb, dets naturlige dybde er omkring 10 meter.

9. Tilbage til Færgen

Cykelvejledning:

Fra Fanø Bad cykles på cykelstien til Nordby og tilbage til færgелеjet. Distance 4 km.